

A város névjegye

– beszélgetés Gheorghe Bannal, a Brukenthal Múzeum igazgatójával és Constantin Ittu történésszel, tudományos kutatóval –

Gheorghe Ban és Constantin Ittu

– *Mindenekelőtt azt szeretnénk, ha bemutatnák olvasóink számára a múzeumot, illetve annak alapítóját, Brukenthal bárót.*

Gheorghe Ban: A Brukenthal Nemzeti Múzeum az egyik legrégebbi múzeum Délkelet-Európában, 1817-ben nyílt meg a nagyközönség számára. Februárban ünnepeltük fennállásának százkilencvenedik évfordulóját. Értékes állománya másfél milliónál is több tételt számlál, hét székházunk van és hat állandó kiállításunk. Múzeumunk több intézményt foglal magába: a Brukenthal Palotát, a Természettudományi Múzeumot, a Vadászfegyver- és Vadásztrófea Múzeumot, valamint a Művészetek Házát, ahol kortárs képzőművészeti kiállítások láthatók. A Palotában működik a Művészeti Galéria és a Brukenthal Könyvtár.

Constantin Ittu: Samuel von Brukenthal báró, a múzeum alapítója, Erdély egykori kormányzója, az erdélyi felvilágosodás kiemelkedő alakja volt. Bécsben ismerte és kedvelte meg a felvilágosodás kori kultúrát, és egész későbbi erdélyi tevékenységét annak szentelte, hogy azt hazájában is elterjessze.

A szebeni polgármester leányát vette feleségül, és született egy kislányuk is, aki három-négy éves korában meghalt. Ezek után minden energiáját a kultúrára, a közösség érdekeire fordította. Emiatt is döntött úgy, hogy házát – ő ugyanis következetesen házként

emlegette kormányzói palotáját – kulturális célokra a közösségnek adományozza. Ez már a maga idejében is nagyilekű gesztusnak számított, mára pedig a múzeum európai viszonylatban is fontos intézménnyé vált. És minden álszerénység nélkül elmondhatjuk, hogy a Brukenthal Múzeumnak jelentős szerepe volt abban, hogy Nagyszzeben 2007-ben Európa Kulturális Fővárosa lett.

Brukenthal báró egyébként végrendeletében a könyvtárt említi elsőként, ami azt is mutatja, hogy számára az összes gyűjtemény közül ez volt a legfontosabb.

Érdekes az is, hogy a múzeum a báró halála után is vonzotta a nagy műveltségű embereket. Nemcsak tudományos előadásokat, kiállításokat rendeztek itt, hanem nagyon sok szász származású híres ember adományozott a múzeumnak jelentős képzőművészeti gyűjteményeket, könyvtárakat, numizmatikai vagy természettudományi gyűjteményeket.

Samuel von Brukenthal (1721–1803)

A Brukenthal Múzeum, túl azon, hogy a legrégebbi múzeum Délkelet-Európában, sokrétű állományának köszönhetően különlegességét is megőrizte. Gyűjteményeit nemcsak a turisták látogatták, hanem jeles személyiségek is dolgoztak itt Bécsből, Berlinből és Németország más városából.

– *Milyen jelentős pillanatok voltak a múzeum közel kétszáz éves történetében? Hogyan vészelték át a kommunizmus időszakát?*

Constantin Ittu: Brukenthal báró, mint említettem, a közösségre hagyta a múzeumot, ami a maga korában nyilván a német, pontosabban szász közösséget jelentette. Közvetlenül a Német Gimnáziumnak adományozta, ez pedig az Evangélikus Egyházhoz tartozott, amelynek jelen pillanatban is Szebenben van a székhelye. A múzeum állománya közben a rengeteg adománynak köszönhetően évtizedeken keresztül folyamatosan gyarapodott.

1948-ban azonban államosították, és mint minden egyéb kulturális intézmény, ez is állami „védelem” alá került. A Német Gimnázium időközben megszűnt, ezért a múzeumot néhány évvel ezelőtt az Evangélikus Egyház kapta vissza, amely mindig is sokat tett a kultúráért ezen a vidéken. Az egyház azonban – és ezt nagy tisztelettel hangsúlyozom – egyáltalán nem sajátította ki, románok, magyarok és szászok egyaránt dolgoznak itt. A XVIII. századi felvilágosodás kori kulturális szellem tehát átörökítődött és megvalósult a XX. században...

A visszaszolgáltatással nemcsak egy nagy igazságtalanságot tettek jóvá, hanem általa megkaptuk annak lehetőségét is, hogy sokkal szélesebb körben működjünk együtt, más koordináták között létezzünk.

– *A jelen pillanatban milyen szerepe van a város életében a múzeumnak, milyen kapcsolatai vannak?*

Gheorghe Ban: A Brukenthal Múzeum a legteljesebb mértékben részt vesz a Kulturális Főváros projektben. A város „névjegyeként” nagy szerepe volt abban, hogy Szebenre külföldön is felfigyeltek.

Konkrét példákkal is szemléltetném részvételét a 2007-es év kulturális terveinek megvalósításában. Ebben az évben több mint nyolcvan kulturális rendezvény számára ad helyet, ezek elsősorban időszaki kiállítások, előadások, nemzetközi részvétellel megrendezett szimpóziumok. Tegnap nyílt meg a szintén hozzánk tartozó Történeti Múzeumban a pécsi múzeummal közösen rendezett Vasarely-kiállítás. Nagy sikere van, és várhatóan egész idő alatt megőrzi majd magas látogatottságát.

– *2007-ben Luxembourg és Nagyszeben közösen viseli az Európa Kulturális Fővárosa címet. Hogyan született ez az ötlet, és miképpen valósul meg a luxemburgi kapcsolat?*

Constantin Ittu: A „dupla” főváros ötlete egy nagyon érdekes gondolat. Mint tudjuk, Erdély déli részén, a Brassóig, Szebenig, illetve Szászvárosig terjedő területen él a jelenleg is aktív szász közösség. A luxemburgi és a szász dialektus annyira hasonlít egymáshoz,

Franz Neuhauser: *Nagyszebeni vásár*
A Brukenthal Múzeum gyűjteményéből

hogya ha elég lassan beszélnek, meg is értik egymást. Mindez akkor tudatosult bennem, amikor egyszer részt vettem egy konferencián, amelyen luxemburgi vendégek is jelen voltak. A nyelvhasonlóság azonban egy hideg, távoli dolog a lelki hasonlósághoz képest. Luxembourg és Szeben kultúrában is testvérek.

A Román Akadémia irányításával már több évtizede készül Szebenben a szász dialektus szótára. Ebben számos olyan szó és kifejezés van, amely a régi luxemburgi nyelvjárásban is megtalálható. Bár Romániában több kultúra tevődik egymásra, keveredik a nyugati és a keleti, vagy mondjuk, bizánci, a luxemburgiak itt, Szebenben otthon érzik magukat, mert értik a nyelvet. Nyilván ez az otthonosság is ösztönzött arra, hogy szorosabbra fonjuk a kulturális kötelékeket az Európai Unión belül.

– Milyen a kapcsolatuk Bukaresttel, a román állam milyen anyagi segítséggel, milyen gesztusokkal fejezi ki afölött érzett örömét, hogy egy romániai város ilyen fontos szerephez jut?

Gheorghe Ban: A Brukenthal Múzeum egy nemzeti rangú múzeum, és mint ilyen, közvetlenül alárendelődik a Művelődési és Vallásügyi Minisztériumnak, ezért szoros adminisztratív kapcsolatban vagyunk Bukaresttel. Természetesen abban a pillanatban, amikor odaítélték Nagyszebennek az Európa Kulturális Fővárosa címet, a minisztérium automatikusan átvette a finanszírozást (nem csak a múzeumét, hanem az egész városét). Különleges figyelme abban is meg-

nyilvánult, hogy a támogatás majdnem mindig fedte az igényeket, aminek köszönhetően két év alatt olyan dolgokat valósíthattunk meg, amelyekről azelőtt nem is álmodtunk.

A Brukenthal Múzeum jelenleg is egy nagy építőtelep: az a tervünk, hogy a minisztérium támogatásával újratagoljuk egész kiállítási rendszerét, optimalizáljuk tematikai és technikai szempontból. Modern felszereléseket veszünk, megteremtjük a látogatók számára a dialógus lehetőségét, hogy a harmadik évezred színvonalán fogadhassuk őket.

A Brukenthal palota kapujának szobrai

A palota udvari homlokzata

Egy másik példával is illusztrálhatnám a Bukaresttel való kapcsolatunkat, aminek számunkra és általában a román kultúra számára nagy jelentősége van. Az ötvenes években a tizenkilenc legértékesebb festményünket politikai indokból erőszakkal átvette a Román Nemzeti Képzőművészeti Múzeum. A múlt évben ellenben visszakaptuk őket. Ez egy történelmi jelentőségű gesztus, és reméljük, hogy ez még csak a kezdet, hiszen nem csak a Brukenthal Múzeum van ilyen helyzetben, illetve tőlünk sem csak ez a tizenkilenc festmény hiányzik... Márpedig a dolgoknak vissza kell kerülniük a helyükre.

– *A város jelenlegi lakosságának nagy többsége román. A város identitása hogyan építi be a múltat, milyen az önmagáról alkotott képe?*

Constantin Ittu: A kérdésre egyszerre bonyolult és egyszerű a válasz. Bár ez egy kulturális témájú interjú, engedjék meg, hogy politikai jellegű adatokkal válaszoljak. Szembenben lakosságának körülbelül 1,5 százaléka német. A polgármesterünk, Klaus Johannis, szász nemzetiségű, és először csaknem 70 százaléknyi szavazattal választották meg, majd négy év múlva 88 százalékkal választották újra. Ezek a számok önmagukért beszélnek, és talán mindent elmondanak az identitásunkról. Félreértés ne essék, szó sincs itt valamiféle büszke elszigetelődésről, éppen ellenkezőleg: ez annak a jele, hogy Szében egyre nyitottabbá válik.

– *Milyen terveik vannak?*

Gheorghe Ban: Közeli terveink már nagyon ismertek, könnyen megtekinthetők a honlapon, talán fontosabb lenne a távolabbi jövőről beszélni. Az ezévi tapasztalat alapján sokkal tágabban ki kell nyílnunk a világ felé, ami alatt természetesen elsősorban a szomszédokat értem. Tegnap a pécsi kollégákkal is beszéltünk róla a Vasarely-kiállítás megnyitója után, hogy nemcsak a 2007-es évet, illetve a 2010-est, hanem a közbeeső éveket is kihasználjuk, időszaki kiállításokat szervezünk, előadásokat rendezünk, szakértőket

hívunk meg, kiadványokat cserélünk. Ugyanilyen terveink vannak Németországgal, ezt a párbeszédet természetesen a szászok is elősegítik, de Ausztriával és Csehországgal is felvettük a kapcsolatot.

Constantin Ittu: Jómagam a Brukenthal Könyvtár tevékenysége felől tudnám kiegészíteni mindezt. Könyvtárunk egyik legértékesebb darabja az úgynevezett *Brukenthal Breviárium*, egy XVI. századi kézirat, amely Nyugat-Európában készült, Bécsben, és nálunk őrződött meg, Kelet-Európa közepén. Összel Belgiumban lesz egy nemzetközi kongresszus ezekről a XV. század végi – XVI. század eleji kéziratokról. Bár Szében csak lélekben lesz jelen, mivel ezt a breviáriumot is bemutatják, nyilván városunkat is emlegetik majd. ■

